

Gavybos pramonė: palaima ar **prakeiksmas?**

Europos naftos kompanijų aplinkosauginis poveikis

Daugumai žmonių Europos Sąjungoje naftos ir dujų vartojimas yra jų kasdienybės dalis. Gamtinės dujos naudojamos šildymui, elektros gamybai ir maisto ruošimui. Nafta reikalinga pagaminti kurą beveik visiems automobiliams, sunkvežimiams, lėktuvams ir laivams.

Dujų fakelas Nigerio upės deltoje, Nigerija
© Elaine Gilligan

Banginis šalia Sachalino salos
© Sakhalin environment watch

Naftos išsiliėjimas Shell verslovėje, Goi.
Ogoni žemė, Nigerio upės delta.
© Alison Dilworth/foe

Shell, BP, Total ir ENI (Agip)

Pagrindinės ES įsikūrusios naftos kompanijos yra Shell, BP, Total ir ENI (Agip). Bent viena iš šių kompanijų yra aktyvi beveik visose pasaulio šalyse, išgaunančiose naftą ir dujas, 2006 m. jų visų bendros pajamos sudarė stulbinančią 870 milijardų JAV dolerių sumą, o pelnas siekė 74 milijardus dolerių. Shell yra trečia, BP – ketvirta, Total – dešimta ir ENI – 26-ta tarp didžiausių kompanijų pasaulyje pagal pajamas.

Pagrindinė šių kompanijų misija yra ieškoti naftos/dujų, išgauti jas iš žemės gelmių, transportuoti iki naftos perdirbimo įmonių vamzdiniais arba tanklaiviais, perdirbti žaliavas į benziną, dyzelį, žibalą, kt. ir parduoti. Visos šios kompanijos turi nusistačiusius reikalavimus savo tikslų įgyvendinimą vykdyti žmonėms ir aplinkai atsakingu būdu, taip pat ir besivystančiose šalyse. Deja, praktika gali skirtis nuo šių įsipareigojimų. Pavyzdžiui, "Shell" turi didžiulį neišspręstą naftos taršos palikimą Nigerijoje. "Total" vis dar remia karinę chuntą Birmoje, kuri atsakinga už dešimtmečius besitęsiančius rimtus žmogaus teisių pažeidimus.

"Total" vis dar remia karinę chuntą Birmoje, kuri atsakinga už dešimtmečius besitęsiančius rimtus žmogaus teisių pažeidimus.

Klimato kaita

Šios keturios Europos naftos kompanijos didele dalimi prisideda prie klimato kaitos. Pavyzdžiui, "Shell" 2006 metais išmetė daugiau šiltnamio dujų nei Austrijos, Portugalijos ir Vengrijos išmetimai kartu paėmus.

Daug "šiltnamio dujų" išskiria liepsnojančios dujų fakelai, užuot šias dujas pardavus kaip vertingą produktą. Fakele sudega natūralios gamtinės dujos, išsiskiriančios naftos gavybos metu. "Total" ir ENI kompanijos teigia, kad 2006 metais jų išmetamų "šiltnamio dujų" kiekyje dujų fakelai sudarė ne daugiau kaip 26 proc. Visos naftos kompanijos laikosi politikos sumažinti dujų fakelus, bet iki šiol mažai kas padaryta. "Total" planuoja pasiekti 50 proc. sumažinimą iki 2012 m. "Shell" nori užgesinti degančius dujų fakelus Nigerijoje iki 2009 m. Tuo tarpu Nigerijos vyriausybė reikalauja užgesinti gavybos vietose degančius fakelus iki 2009 m. pabaigos. ENI neturi jokių konkrečių tikslų, o BP sako, kad kompanija neturi daug liepsnojančių dujų fakelių. Konservatyviu vertinimu, šių keturių kompanijų liepsnojančios dujų fakelai 2006 metais išmetė į aplinką "šiltnamio dujų" kiekį, prilygstantį metiniam 16 milijonų europiečių automobilių išmestų dujų kiekiui.

Tendencija: naftos paieškos neliestose vietose

BP kompanija, remdamasi ištirtais rezervais, vertina kad naftos liko dar 45 metams, atsižvelgiant į dabartines kainas ir vartojimą. Šiuo metu kompanijos veržiasi prie sunkiai pasiekiamų naftos išteklių, dažnai prisiimdamos sunkią ekologinę riziką.

Pavyzdžiui, "Shell" yra pirmaujanti užsienio kompanija ieškanti būdų kaip paskatinti naftos gavybą iš naftingo žvirgždo (ang. "tar sand") Albertos provincijoje, Kanadoje. Naftos gavyba iš žvirgždo reikalauja didžiulių energijos sąnaudų: "šiltnamio dujų" išmetama tris kartus daugiau palyginus su įprastiniais naftos gavybos būdais. Be to, kasyba turi didžiulį neigiamą poveikį aplinkinėms pelkėms, miškams, laukinei gyvūnijai ir vietiniams žmonėms.

SKAUDUS POVEIKIS APLINKAI	GAVYBA	KATASTROFOS	BIOLOGINĖ ĮVAIROVĖ	
		PASAULINIS	NAFTA IR DŪJOS	VANDUO

Kitas pavyzdys yra „Sakhalin II“ naftos ir dujų projektas Rusijos tolimuosiuose rytuose Sachalino saloje. Šio projekto įgyvendinimas kelia išnykimo grėsmę apie 100-to išlikusių pilkųjų banginių Ramiojo vandenyno vakarinės dalies populiacijai, vienai labiausiai nykstančių rūšių Žemėje. Nepriklausoma mokslininkų grupė 2005 m. vasarį nustatė, kad „esama ir planuojama didelio mastelio ofšorinė naftos ir dujų gavyba sukelia potencialiai katastrofišką grėsmę populiacijai“.

Per salą 800 km nusidriekęs „Sakhalin II“ vamzdynas pavojingai kirs daugiau nei 1000-tį salos upių, kurios yra pagrindinis žuvų išteklis (lašišų nerštavietė) žvejybos pramonei ir vietiniams gyventojams. Projekto vykdyme dalyvauja „Shell“ kompanija ir Olandijos bankas ABN Amro.

Naftos gavyba besivystančiose šalyse

Europos naftos kompanijos aktyviai veikia besivystančiose šalyse, kur darbo jėgos, socialiniai, žmogaus teisių ir aplinkosaugos reikalavimai yra nepakankamai griežti. Perdirbimo gamyklos dažnai kūrenamos naftos kuru, ir smarkiai teršia orą aplinkėse gyvenantiems žmonėms. Dauguma perdirbimo gamyklų Vakaruose naudoja švaresnį kurą – dujas. Naftos išsiliejimai susilaukia didesnio dėmesio iš Europos naftos vartotojų nei panašūs atsitikimai besivystančiose šalyse. Šalia to, naftos kompanijos sukelia ne vien tik kasdienes socialines ir aplinkosaugos problemas besivystančiose šalyse. Daugelyje tų šalių naftos kompanijos yra sukaupusios toksinių atliekų „palikimą“, kuris iki šiol neišvalytas.

„Shell“ palikimas: naftos išsiliejimai Nigerio deltoje

Pagrindė „Shell“ kompanijos sukelti naftos išsiliejimai užtersė Nigerio upės deltą, turinčią gausią ekosistemą. Naujausioje Nigerijos mokslininkų ir CEES – Pasaulio aplinkos išsaugojimo komisijos (IUCN) ataskaitoje pabrėžiama kad „apskaičiuotas išsiliejusios naftos kiekis Nigerio upės deltos ekosistemoje siekia 1,5 mln. tonų per pastaruosius 50 metų, kas apie 50 kartų viršija naftos kiekį, išsiliejusį Aliaskoje „Exxon Valdez“ tanklaivio avarijos metu 1989 m.“. To pasekoje užterštas geriamas vanduo, išnyko žuvų populiacijos, ūkininkai prarado savo pajamas dėl sunaikinto dirvožemio. Didžioji dauguma naftos išsiliejimų per pastaruosius 40 metų įvyko dėl senstančios įrangos ir žmonių klaidų. Kas liečia dabartinius išsiliejimus, „Shell“ dažniausiai nurodo, kad tai sabotazo atvejai. Tai yra dalinis paaiškinimas, nes „Shell“ taip pat turi nebaigtų darbų ir įsipareigojimų dėl vamzdynų ir kitos infrastruktūros atnaujinimo. Naftos išsiliejimų valymo darbai dažniausiai atliekami paviršutiniškai, paliekant daug naftos tame plote.

Naftos pramonė turi būti įsitikinusi, kad turi „socialinę licenciją“ veikti (įskaitant vietinės bendruomenės laisvą, išankstinį ir kompetentingą sutikimą) ir naudoja geriausias aplinkosaugines technologijas.

Laisvas, išankstinis ir kompetentingas sutikimas reiškia lygiateisių ir pagarbių santykių su vietos bendruomenėmis (įskaitant moteris) palaikymą. Jis prasideda nuo pagarbos dėl vietos bendruomenių teisių į savo žemę ir išteklius. „Laisvas“ reiškia kad niekas neturi būti verčiamas ar manipuluojamas. „Išankstinis“ reiškia išankstines konsultacijas dėl planuojamos veiklos. „Kompetentingas“ reiškia, kad bendruomenė sutinka ir pritaria planuojamai veiklai.

Mūsų reikalavimai

- Gavybos pramonė turi liautis naikinusi aplinką ir griovusi žmonių gyvenimus visame pasaulyje. Nauji projektai turi būti draudžiami, jei negautas laisvas išankstinis ir kompetentingas vietos bendruomenės sutikimas.
- ES šalys, Europos Komisija ir tarptautinės finansinės institucijos turi nutraukti užsienio paramos ir kitų viešų išteklių panaudojimą milžinišką pelną gaunančių tarptautinių naftos kompanijų veiklos subsidijavimui. Privatūs bankai ir pensijų fondai turi sustabdyti investicijas į iškastinio kuro gavybos projektus.
- ES šalių kompanijos turi nedelsiant užgesinti liepsnojančius dujų fakelus.

Informacinės nuorodos: <http://priceofoil.org>, <http://www.oilwatch.org/index.php?lang=en>

Fortune Global 500 of companies 2007.

Sustainability reports 2006 Shell, BP, Total and ENI.

BP, statistics oil consumption and proven oil reserves, 2007.

Pembina Institute, report 'The Environmental Implications of Canada's Oil Sands Rush', 2005.

IUCN, report of Independent Scientific Review Panel of Sakhalin Project, 2005.

Nigerian scientists and IUCN CEESP-commission, report 'Niger Delta Natural Resource Damage Assessment and Restoration Project', 2006.

